

11. Підлубна Т. М. Право на захист цивільних прав та інтересів : дисертація. Київ, 2009. 439 с.

12. Про деякі питання практики вирішення спорів пов'язаних з відшкодуванням шкоди. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_215800-94#Text (дата звернення: 09.11.2022).

13. Янчук А. В. Відшкодування збитків як спосіб захисту цивільних прав та інтересів. Київ, 2011. 184 с.

*Лукашевич-Крутник Ірина Степанівна,
доктор юридичних наук, професор*

СПОСОБИ ГАРМОНІЗАЦІЇ ПРИВАТНОПРАВОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ В СФЕРІ НАДАННЯ ТРАНСПОРТНИХ ПОСЛУГ ІЗ ЗАКОНОДАВСТВОМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Обравши євроінтеграційний курс, Україна стала на шлях соціальних, економічних та правових реформ. Успішність реалізації поставлених перед державою завдань значною мірою залежить від того, наскільки національне законодавство відповідатиме стандартам європейського права. Адже з набуттям чинності Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [1] одним із пріоритетних напрямів розвитку законодавства України, в тому числі в сфері надання транспортних послуг, стало його максимальне наближення до норм *acquis communautaire*. Зазначене видається важливим не лише з позиції правотворчості та правозастосування – для покращення механізму регулювання договірних відносин з надання транспортних послуг, а й з економічної точки зору, оскільки надання таких послуг забезпечує створення близько 8% національного валового продукту України.

Проте процес гармонізації законодавства України в сфері надання транспортних послуг ускладнюється наявністю великої кількості різних за юридичною силою нормативно-правових актів, частина яких є застарілими і не відповідають сучасній динаміці розвитку договірних відносин, а також різними законодавчими підходами щодо закріплення договірних конструкцій, що опосередковують надання транспортних послуг, в кодифікованих актах приватного права. Водночас можна констатувати, що в механізмі правового регулювання договірних відносин

з надання транспортних послуг досі пріоритетним залишається забезпечення правового захисту надавача транспортної послуги, а не її замовника, в тому числі фізичної особи - споживача. Крім того, концептуального перегляду потребує законодавчий підхід щодо балансу застосування диспозитивного та імперативного методів правового регулювання приватноправових відносин у сфері надання транспортних послуг [2, с. 3]

Зазначене вище надає підстави стверджувати, що цивілістична доктрина потребує науково-теоретичного дослідження способів гармонізації приватноправового законодавства України в сфері надання транспортних послуг із законодавством Європейського Союзу та ефективності їх застосування.

На сторінках юридичної літератури визначають різні способи гармонізації національного законодавства із законодавством ЄС, серед яких:

1) приєднання до правових актів, які закріплюють міжнародні стандарти у тій чи іншій галузі;

2) узгодження положень національної нормативної бази з приписами постанов інститутів Євросоюзу;

3) взаємне визнання національних стандартів Україною та ЄС [3, с. 14];

4) прийняття національних правових актів, які враховують в тій чи іншій мірі положення права ЄС;

5) інкорпорація у національне право правових актів ЄС;

б) паралельне ухвалення країнами нормативних актів, які є ідентичними або схожими за своїм змістом з актами ЄС [4, с. 378] та ін.

Спробуємо визначити способи гармонізації національного законодавства України в сфері надання транспортних послуг із законодавством країн ЄС [5, с. 129].

Одним із способів гармонізації національного законодавства є приєднання України до міжнародних нормативно-правових актів, які діють на території ЄС, чи підписання двосторонніх договорів про співпрацю в сфері надання транспортних послуг з країнами ЄС. Так, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2018 р. № 991, Україна приєдналась до Протоколу 1988 р. до Міжнародної конвенції про вантажну марку 1966 р. з поправками 2003, 2004, 2006, 2008, 2012, 2013 та 2014 років до нього [6].

В додатку ХХХІІ до Угоди про асоціацію задекларовано укладення та імплементацію широкомасштабної Угоди про спільний авіаційний простір та безвідносно до укладення зазначеної Угоди забезпечення виконання та узгодженого розвитку двосторонніх угод про повітряне сполучення між Україною та державами-членами ЄС. Відповідно до п. 1788 Плану заходів

уряду з виконання Угоди про асоціацію 17 лютого 2022 р. Верховна Рада України ратифікувала УгодуміжУкраїною, з однієїсторони, таЄвропейськимСоюзом і йогодержавами-членами, з іншоїсторони, проспільнийавіаційнийпростір[7].

Другим способом гармонізації приватноправового законодавства України в сфері надання транспортних послуг із законодавством ЄС є прийняття національних нормативно-правових актів України, які враховують положення права ЄС.

Так, відповідно до Угоди про асоціацію, протягом 8 років з дати набрання нею чинності в законодавстві України мають бути закріплені положення Директиви Ради 92/106/ЄЕС від 7 грудня 1992 р. про встановлення спільних правил для окремих видів комбінованих перевезень вантажів між державами-членами [8]. Перевезення вантажів в прямому змішаному сполученні (комбіновані або змішані перевезення вантажів) значний період часу регулювались лише ст. 913 ЦК України та ст. 312 ГК України, Правилами перевезення вантажів у прямому змішаному залізнично-водному сполученні, затвердженими наказом Міністерства транспорту України від 28 травня 2002 р. Законодавство України гармонізовано із нормами Директиви Ради 92/106/ЄЕС шляхом прийняття Закону України «Про мультимодальні перевезення» від 17 листопада 2021 р. № 1887-ІХ[9].

На виконання Директиви № 2008/68/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 24 вересня 2008 р. щодо перевезення небезпечних вантажів внутрішніми шляхами [10] наказом Міністерство інфраструктури України від 04 квітня 2017 р. затверджено Правила перевезення небезпечних вантажів внутрішніми водними шляхами України [11]. На виконання [Регламенту \(ЄС\) Європейського Парламенту та Ради № 261/2004](#) про запровадження загальних правил компенсації та допомоги пасажиром у разі відмови у перевезенні та скасування чи тривалої затримки рейсів [від 11 лютого 2004 р.](#) [12] та [Регламенту № 2027/97](#) Ради ЄС про відповідальність авіаперевізників у зв'язку з перевезенням пасажирів і багажу від 09 жовтня 1997 р. [13] наказом Державної авіаційної служби України 26 листопада 2018 р. прийнято Авіаційні правила України «Правила повітряних перевезень та обслуговування пасажирів та багажу» [14].

У сфері залізничного транспорту на виконання одразу семи Директив та чотирьох Регламентів розроблено проект Закону України «Про залізничний транспорт України» (реєстр. № 7316 від 17 листопада 2017 р.). Даним проектом Закону передбачається комплексна реформа в управлінні залізничним транспортом та демонополізація ринку залізничних перевезень. До речі, в Верховній Раді України, окрім зазначеного законопроекту, зареєстровано ще декілька проектів Законів

України «Про залізничний транспорт України» (зокрема, № 3650 від 14 грудня 2015 р., № 4593 від 05 травня 2016 р., № 9512 від 30 січня 2019 р., № 1196-1 від 06 вересня 2019 р.). Триває розробка проектів актів щодо ліцензійних умов, визначення плати за доступ до залізничної інфраструктури, рекомендацій для розроблення залізничними підприємствами систем управління безпекою, правил рівноправного доступу до залізничної інфраструктури. Згідно з Регламентом (ЄС) Європейського Парламенту та Ради № 1371/2007 про права та обов'язки пасажирів залізничного транспорту до прав пасажирів, які повинні стати нормами національного законодавства, належать: 1) право на анулювання поїздки, якщо пасажир отримує інформацію про те, що прибуття поїзда на станцію призначення очікується із затримкою не менше 1 години; 2) право вимагати повернення до станції відправлення, якщо через запізнення неможливо дістатися кінцевого пункту поїздки; 3) право на харчування, напої та місце в готелі в разі тривалого очікування; 4) право на відшкодування за втрачений багаж (до 1300 або до 330 євро залежно від того, чи пасажир може або не може довести вартість речей); 5) право осіб з обмеженими фізичними можливостями на доступність до вокзалів, перонів, рухомого складу потягів та іншого обладнання осіб з фізичними вадами або з обмеженими можливостями руху; 6) право на інформацію та інші [15].

Третім способом гармонізації національного законодавства в сфері надання транспортних послуг є імплементація в законодавство України положень Регламентів та Директив ЄС шляхом внесення змін та доповнень до чинних нормативно-правових актів. Так, з метою гармонізації національного законодавства із законодавством ЄС протягом 2019 р. у рамках адаптації законодавства України до законодавства ЄС у сфері автомобільного транспорту урядом розроблено проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання ринку послуг автомобільного транспорту в Україні з метою приведення їх у відповідність з актом Європейського Союзу» [16]. Відповідно до додатку до Угоди про асоціацію з ЄС в національному законодавстві повинні бути відображені норми Регламенту Європейського Парламенту та Ради (ЄС) 181/2011 про права пасажирів автобусного транспорту від 16 лютого 2011 р. До таких прав пасажирів у сфері автомобільного транспорту належать: 1) право на купівлю квитка та перевезення на недискримінаційних умовах; 2) право на отримання інформації на запит про транспортні послуги в альтернативних форматах, доступних для інвалідів та осіб з обмеженою рухливістю, наприклад, у таких, як великий шрифт, проста мова, шрифт Брайля, електронні повідомлення, які можна отримати за допомогою адаптивних технологій, або аудіозаписи; 3) право на отримання компенсації та допомогу при

аваріях; 4) право пасажирів на продовження поїздки, здійснення подорожі за зміненим маршрутом і відшкодування вартості проїзду при скасуванні або тривалій затримці рейсу; 5) право на отримання допомоги при скасуванні або затримці відправлення та інші [17].

Отже, набрання чинності Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, зумовило гармонізацію національного законодавства, в тому числі в сфері надання транспортних послуг, до європейських стандартів. В додатках ХХХІІ та ХХХІІІ до глави 7 «Транспорт» розділу V «Економічне і галузеве співробітництво» Угоди про асоціацію визначено 49 директив та регламентів Європейського Союзу в сфері надання транспортних послуг та графіки їх впровадження в законодавство України. Проте положення зазначеної Угоди мають рамковий характер, а їх реалізація потребує ухвалення нових нормативних актів, внесення змін до чинної законодавчої бази тощо. Водночас процес наближення приватноправового законодавства України в сфері надання транспортних послуг до європейських стандартів потребує внесення системних, а не поодиноких змін у національне законодавство, більш швидких темпів та ґрунтовного підходу до визначення норм регламентів та директив, які впроваджуються в національне законодавство. Тому тематика гармонізації приватноправового законодавства в сфері надання транспортних послуг із законодавством Європейського Союзу є цікавою для подальших наукових досліджень.

Література

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, від 27 червня 2014 р. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 10.11.2022).
2. Лукасевич-Крутник І. С. Договірні зобов'язання з надання транспортних послуг у цивільному праві України: автореф. дис. ... док. юрид. наук: 12.00.03. Тернопіль, 2019. 40 с.
3. Муравйов В., Мушак Н. Гармонізація законодавства України з правом Європейського Союзу в рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Віче. 2013. № 8. С. 12 – 18.
4. Муравйов В. І. Правові засади регулювання економічних відносин Європейського Союзу з третіми країнами: дис. ... док. юрид. наук: 12.00.11. Київ, 2003. 426 с.
5. Lukasevych-Krutnyk I. S. The concept and methods of harmonisation of the private law legislation of Ukraine in the field of provision

of transport services with the legislation of the European Union. Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine. 2020. № 27 (2), p. 91-106.

6. On accession to the Protocol of 1988 to the International Convention on Trademarks of 1966, with the amendments in 2003, 2004, 2006, 2008, 2012, 2013 and 2014: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine. (2018, November). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-2018-%D0%BF> (дата звернення: 10.11.2022).

7. Про ратифікацію Угоди між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої сторони, про спільний авіаційний простір: Закон України від 17 лютого 2022 року № 2067-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2067-20#n5> (дата звернення: 10.11.2022).

8. Council Directive 92/106 / EEC On the establishment of common rules types of transport of goods between Member States (1992, December). URL: https://minjust.gov.ua/m/str_45893 (дата звернення: 10.11.2022).

9. Про мультимодальні перевезення: Закону України від 17 листопада 2021 р. № 1887-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1887-20#Text> (дата звернення: 10.11.2022).

10. Директива Європейського Парламенту та Ради щодо перевезення небезпечних вантажів внутрішніми шляхами від 24 вересня 2008 р. № 2008/68/ЄС. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32008L0068> (дата звернення: 10.11.2022).

11. Правила перевезення небезпечних вантажів внутрішніми водними шляхами України: Наказ Міністерства інфраструктури України від 04 квітня 2017 р. № 126. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0556-17> (дата звернення: 10.11.2022).

12. Регламент (ЄС) № 261/2004 Європейського Парламенту та Ради про запровадження загальних правил компенсації та допомоги пасажиром у разі відмови у перевезенні, скасування чи тривалої затримки рейсів від 11 лютого 2004 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_912 (дата звернення: 10.11.2022).

13. Регламент № 2027/97 Ради ЄС про відповідальність авіаперевізників у зв'язку з перевезенням пасажирів і багажу від 09 жовтня 1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a93 (дата звернення: 10.11.2022).

14. Авіаційні правила України «Правила повітряних перевезень та обслуговування пасажирів і багажу»: Наказ Державної авіаційної служби України від 26 листопада 2018 р. № 1239. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0141-19> (дата звернення: 10.11.2022).

15. Регламент (ЄС) Європейського Парламенту і Ради про права та обов'язки пасажирів залізничного транспорту від 23 жовтня 2007 р. № 1371/2007 / Офіційний вісник Європейського Союзу. URL: <http://doszt.gov.ua/content/media/Reglament-1371-UA.pdf>(дата звернення: 10.11.2022).

16. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС за 2019 рік: результати та плани / Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/ar-aa-implementation-2019-4.pdf> (дата звернення: 10.11.2022).

17. Регламент Європейського Парламенту та Ради (ЄС) про права пасажирів автобусного транспорту від 16 лютого 2011 р. № 181/2011, який вносить зміни до Регламенту (ЄС) № 2006/2004 / Офіційний вісник Європейського Союзу. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_45893(дата звернення: 10. 11. 2022).

ЛУКАШОВ Ростислав Сергійович
*старший викладач кафедри цивільного права і
процесу юридичного факультету
Західноукраїнського національного університету,
кандидат юридичних наук*

ОКРЕМІ ЮРИДИЧНІ АСПЕКТИ ЩОДО ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ

Конституція, як основний Закон України закріплює, що людина, її життя і здоров'я, честь та гідність визнається найвищою соціальною цінністю держави. Окрім того, низка міжнародно-правових актів окреслює, що демократична держава має головний обов'язок стосовно належного забезпечення прав та свобод людини.

З останнім реформуванням та змін чинного законодавства України, регулювання питання щодо належного реалізації прав та їх захисту, а також відшкодування завданої шкоди опинилось на якісно новому етапі правового закріплення. Законодавство України на даний час тримає курс на посилення захисту прав, свобод та законних інтересів громадян від протиправних дій, що здійснюється шляхом відшкодування шкоди [1].

На моє переконання, стрімкий розвиток суспільних та ринкових відносин, фінансові та економічні потрясіннясприяють актуальності питання стосовно відшкодування завданої шкоди.